

ДО 150-РІЧЧЯ ІВАНА БЕРЕЖНИЦЬКОГО — СПІВЗАСНОВНИКА ТА МЕЦЕНАТА ГРОМАДСЬКИХ МЕДИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ГАЛИЧНИНИ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Резюме. Стаття присвячена пам'яті д-ра Івана Бережницького (1871–1946) — одного з перших українських стоматологів Львова, відомого в Галичині в міжвоєнний період громадського діяча українського лікарського руху, співзасновника і мецената Українського лікарського товариства (УЛТ) у Львові та Лікарської комісії Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ).

Ключові слова: Іван Бережницький, український лікар-стоматолог, УЛТ у Львові, Лікарська комісія НТШ.

Цього року мали за обов'язок відзначити 150 років від дня народження Івана Бережницького — відомого в Галичині в міжвоєнний період громадського діяча українського лікарського руху. Він був співзасновником і меценатом Руського (Українського) лікарського товариства (УЛТ) у Львові у 1910 р., одним з перших у Львові українських лікарів-стоматологів [1, 2, 3]. Ювілейний рік Івана Бережницького — це нагода привернути увагу до цієї непересічної постаті та його діяльності.

Народився Іван Бережницький 24.06.1871 р. у місті Самборі на Львівщині в родині вищого судового крайового радника. Середню освіту почав здобувати в Самбірській гімназії, продовжив і став випускником Академічної гімназії у Львові в 1888 р. [4]. Після закінчення в 1899 р. медично-стоматологічних студій Віденського університету працював у Вільгельмівському шпиталі у Відні [2]. Спеціалізувався за фахом «стоматологія» у відомого віденського професора Юліана Шеффа, школу якого проходили відомі згодом стоматологи, такі як О. Лімберг, А. Гонька, Т. Богосевич та ін. Віденська школа професора Ю. Шеффа зблизила І. Бережницького з українськими лікарями з Буковини, з якими впродовж років він підтримував зв'язки, це, зокрема, Костянтин Клим, Олена Маєр-Михальська та ін. [2]. У липні 1908 р. в Празі Іван Бережницький брав участь у з'їзді слов'янських лікарів.

Як доктор стоматології І. Бережницький розпочав свою практику у Львові в будинку Страхового товариства «Дністер» (вул. Руська, 20), згодом вів прийом хворих у Народній лічниці (вул. Петра Скарги (нині Євгена Озаркевича), 4) [2, 4]. Він

був серед перших 63 лікарів, що відгукнулися на заклик створення Руського (Українського) лікарського товариства, членами якого були вже Тит Бураківський, Ярослав Вахнянин, Іван Горбачевський, Кость Ганячкевич, Зиновій Левицький, Володимир Кобринський, Левко Воевідка, Григорій Гарматій. Згодом впродовж кількох років приєдналися до когорти УЛТ у Львові Євген Кобринський, Іван Куровець, Яків-Броніслав Овчарський, Олександр Барвінський, Мар'ян Пасьчишин, Максим Музика, Теодозія Туна та ін. На установчих зборах 1 жовтня 1910 р. д-ра Івана Бережницького обрано скарбником товариства (голова — Євген Озаркевич, заступник — Сильвестр Дрималик) [2].

Як організатор і меценат І. Бережницький безпосередньо ініціював та організовував численні важливі проекти. Зокрема, він долучився до видавництва першого науково-популярного медичного часопису «Здоровле», започаткованого Є. Озаркевичем у січні 1912 р., був адміністратором його видавництва. Випуски часопису припинилися з Першою Світовою війною. Пізніше, в 1937 р., часопис трансформувався в ілюстрований місячник «Народне здоров'я», але видання його було припинено в 1939 р. Відновлено випуск «Народне здоров'я» УЛТ у Львові вже в січні 1991 р. [6].

Два роки працював у Вільгельмівському шпиталі у Відні, але повернувся в 1919 р. до Львова та взяв там активну участь у післявоєнному відновленні роботи УЛТ [4]. 25 грудня 1919 р. в «Народній лічниці» організовано першу зустріч, в якій на заклик Сильвестра Дрималика взяли також участь Іван Куровець, Мар'ян Пасьчишин, Іван Полохайло та Олек-

Рис. 1. Лікарський вісник (№ 2, 1920, орган УЛТ у Львові, згодом орган Лікарської комісії НТШ) у редакційній колегії — д-р Іван Бережницький (фонд Музею медицини Галичини)

сандр Барвінський [5]. Розробили план подальшої діяльності УЛТ у Львові, постановили організувати щотижневі засідання, відшукати колишніх членів та залучити нових, також з числа молодих лікарів. На засіданнях обговорювали медичні новини, світські події. Д-р І. Бережницький на зустрічі організував своїм коштом підвечірки, приносив нові медичні часописи та пресу польською та німецькою мовами, яку передплачував для УЛТ у Львові. Сам був активним дописувачем у львівському часописі «Діло». Основними темами його статей були питання санітарії, догляд за ротовою порожниною та медичні новини із зарубіжних часописів. У середовищі стоматологів був відомим у Львові, підтримував добрі ділові стосунки з Яковом Небилівцем, професором Антонієм Цешинським [2].

У січні 1920 р. у Львові вийшло перше число щомісячного часопису «Лікарський вістник» — органу УЛТ у Львові (рис. 1, 2) [7]. У вступі першого числа було вказано, що УЛТ у Львові видає свій науковий орган для того, щоб відзначити відродження товариства після перерви. Розпочалося видання нового в Галичині медичного науково-популярного часопису українською мовою за безпосередньої участі І. Бережницького. Він був у когорті ініціаторів та меценатів видання часопису, в редакційну колегію якого на той час також увійшли М. Паньчишин, С. Дрималик, І. Куровець. Як друкований

орган наукової та лікарської громади видавництво його наразилося тоді на надзвичайні складнощі, що були спричинені як недостатньою організованістю української лікарської громади (брак передплатників), так і обмеженням з боку тодішньої влади, а також заборонаю висилання у Велику Україну. Того року було видано 8 чисел часопису і після № 1 у 1921 р. видання було припинено аж до 1925 р. Із 1926 р. до редакції доєдналася Лікарська комісія НТШ, у Львові було видано 42 числа часопису, аж до сталінської окупації Галичини 1939 р. Відновлення друку «Лікарського вісника» відбулося у США у травні 1954 р. Видавцем виступило УЛТ Північної Америки, яке і сьогодні продовжує його видавати та видруковує часопис вже в Україні та поширює безкоштовно в лікувальних закладах усю Україну [7].

У 1923 р. впродовж року І. Бережницький очолював УЛТ (згідно з ротатійним принципом черговості голів). Перебуваючи на цій відповідальній та почесній посаді, серед іншого забезпечив покращення умов проведення засідань — придбавши великий стіл та набір крісел. На той час члени УЛТ у Львові збиралися на засідання в будинку Ставропігійського інституту на вул. Руській, у маленькій, бідно облаштованій кімнатці на 2-му поверсі. Також про-

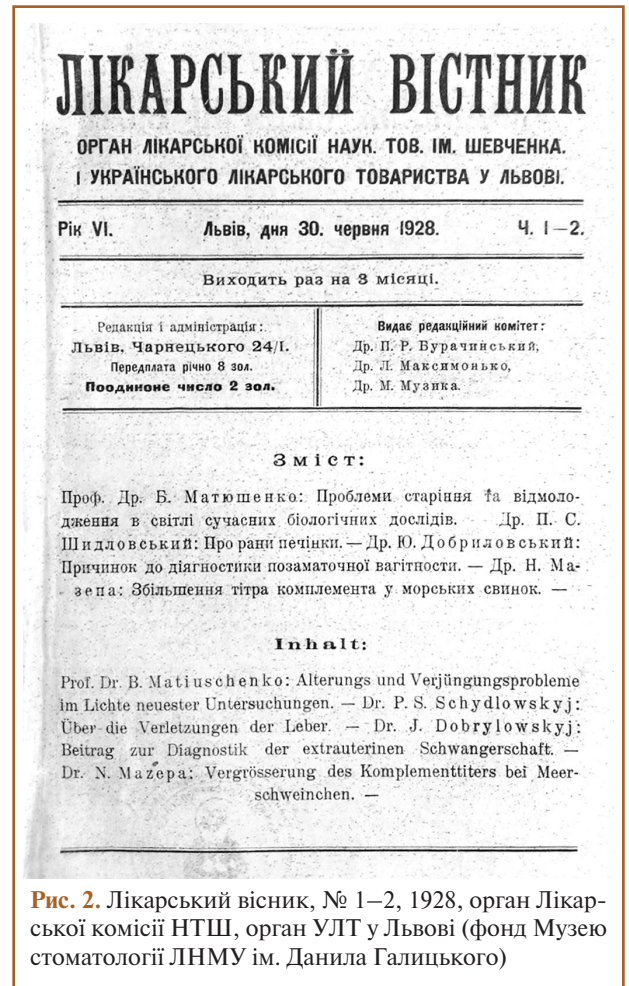

Рис. 2. Лікарський вісник, № 1–2, 1928, орган Лікарської комісії НТШ, орган УЛТ у Львові (фонд Музею стоматології ЛНМУ ім. Данила Галицького)

довжив збір книжок для бібліотеки УЛТ у Львові та «Медичної громади» [4].

Окремо слід виділити безпосередню участь І. Бережницького в організації з'їздів українських лікарів. Важливим став І З'їзд українських лікарів у листопаді 1924 р. у Львові в залі Музичного інституту. У ньому взяли участь 62 лікарі не тільки з Галичини, а й Волині, Буковини. На з'їзді ухвалено низку постанов про організацію наукової праці та згуртування наукових сил, відновлення видавництва «Лікарського вісника».

У травні 1927 р. у Варшаві серед 7 українців був учасником І Загального з'їзду Всеслов'янського лікарського союзу. На з'їзді прийнято статут, за яким тільки державні об'єднання стали членами союзу. Тому УЛТ у Львові як недержавне товариство не могло бути представлене у Всеслов'янському лікарському союзі, який, до речі, припинив свою діяльність у 1929 р.

Окремо необхідно відзначити роль І. Бережницького у фінансуванні важливих акцій УЛТ у Львові, зокрема, урочисті заходи відзначення в 1929 р. 25-річчя «Народної лічниці» — амбулаторії для лікування хворих незалежно від національності чи віросповідання. За його активною участю проведено збір пожертвувань, і у 1930 р. розпочато будівництво Українського шпиталю на вул. Петра Скарги, 4 (нині вул. Євгена Озаркевича) [4].

Також брав участь і в роботі ІІІ з'їзду українських природників і лікарів у 1931 р. [4].

Одружений був з Ольгою Вахнянин (рідною сестрою Мирона Вахнянина, інтерніста, голови УЛТ у Львові в 1924 р.) і виховав двох дітей — Юрія і Лукію. Син Юрій став згодом професором клінічної медицини медичного Джефферсон-коледжу у Філадельфії (США) [2].

У 1938 р. родина Бережницьких виїхала до Австрії, і працював І. Бережницький у Вільгельмівському шпиталі у Відні, як колись у часи Першої Світової війни [4].

Помер Іван Бережницький 31.10.1946 р., похований у м. Інсбрук (Австрія) [2, 3, 4].

Відзначаючи 150-річчя від дня народження д-ра Івана Бережницького, згадуємо його значний внесок у розбудову української лікарської громади, що сформувалася в УЛТ у Львові, орга-

нізатора та жертводавця на медичні, культурні та церковні цілі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ганіткевич Я.В. (2004) Історія української медицини в датах та іменах. С. 59, 79.
2. Павловський М.П., Кухта С.Й., Угрин М.М. (2012) Новатор реплантації зубів Небиловець Я.В. (1894–1977). 36 с.
3. Масний З.П. (2021) Батьки-засновники УЛТ. Народне здоров'я, 6 (388): 6–7.
4. Гоцько-Ней Л.-І.В. (2010) Українське лікарське товариство у Львові (1910–1939 — 1990–2012). 272 с.
5. 25-ліття Українського Лікарського Товариства і Медичної громади (1935) Додаток до «Лікарського вісника». Ч. 2. 131 с.
6. Базилевич А.Я. (2020) «Народне здоров'я». ЕСУ (Енциклопедія сучасної України), Т. 22: Мр-На: 466.
7. uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA

TO THE 150TH ANNIVERSARY OF IVAN BEREZHNYTSJKYJ — CO-FOUNDER AND PATRON OF PUBLIC MEDICAL ORGANIZATIONS OF HALYCHYNA IN THE BEGINNING OF THE EARLY XX CENTURY

A.Ja. Bazylevych^{1,2}, V.S. Hrynovetsj¹

¹Danylo Halytsky Lviv National Medical University

²World Federation of Ukrainian Medical Associations

Summary. *The article is dedicated to the memory of Dr. Ivan Berezhnytskyj (1871–1946) — one of the first Ukrainian dentists in Lviv, known in Halychyna in the interwar period as a public figure of the Ukrainian medical movement, co-founder and patron of Ukrainian Medical Association (UMA) in Lviv and the Medical Commission of the Scientific Society Shevchenko (SSSh).*

Key words: *Ivan Berezhnytskyj, Ukrainian dentist, UMA in Lviv, SSSh Medical Commission.*

Адреса для листування:

Базилевич Андрій Ярославович

79010, Львів-10, вул. Кармелюка, 3

Тел.: +38 (050) 317-17-00; +38 (067) 447-32-21

E-mail: abazylevych@ukr.net

Отримано 29.12.2021